



Province of the  
**EASTERN CAPE**  
EDUCATION

Iphondo leMpuma Kapa: Isebe leMfundo  
Provinsie van die Oos Kaap: Departement van Onderwys  
Porafensie Ya Kapa Botjhabela: Lefapha la Thuto

# **NASIONALE SENIORSERTIFIKAAT**

## **GRAAD 11**

### **NOVEMBER 2024**

#### **BESIGHEIDSTUDIES V1**

**PUNTE: 150**

**TYD: 2 uur**



\* I B U S T A 1 \*

---

Hierdie vraestel bestaan uit 9 bladsye.

---

## INSTRUKSIES EN INLIGTING

Lees die volgende instruksies aandagtig deur voordat die vrae beantwoord word.

1. Hierdie vraestel bestaan uit DRIE afdelings en dek TWEE van die hoofonderwerpe.

AFDELING A: VERPLIGTEND

AFDELING B: Bestaan uit DRIE vrae.

Beantwoord enige TWEE van die drie vrae in hierdie afdeling.

AFDELING C: Bestaan uit TWEE vrae.

Beantwoord enige EEN van die twee vrae in hierdie afdeling.

2. Lees die instruksies vir elke vraag aandagtig deur en neem deeglik kennis van wat vereis word.

Let daarop dat SLEGS die antwoorde op die eerste TWEE vrae gekies in AFDELING B en die antwoorde op die EERSTE vraag gekies in AFDELING C nagesien sal word.

3. Nommer die antwoorde korrek volgens die nommeringstelsel wat in hierdie vraestel gebruik is. GEEN punte sal toegeken word vir antwoorde wat verkeerd genummer is NIE.
4. Behalwe waar daar ander instruksies gegee word, moet antwoorde in volsinne wees.
5. Gebruik die puntetoekenning en aard van elke vraag om die lengte en diepte van 'n antwoord te bepaal.
6. Gebruik die tabel hieronder as 'n riglyn vir punte- en tydstoekenning wanneer jy elke vraag beantwoord.

AFDELING	VRAAG	PUNTE	TYD (minute)
<b>A: Objektiewe tipe vrae VERPLIGTEND</b>	<b>1</b>	<b>30</b>	<b>20</b>
<b>B: DRIE direkte/indirekte tipe vrae KEUSE: Beantwoord enige TWEE.</b>	<b>2</b>	<b>40</b>	<b>70</b>
	<b>3</b>	<b>40</b>	
	<b>4</b>	<b>40</b>	
<b>C: TWEE opsteltipe vrae KEUSE: Beantwoord enige EEN</b>	<b>5</b>	<b>40</b>	<b>30</b>
	<b>6</b>	<b>40</b>	
<b>TOTAAL</b>		<b>150</b>	<b>120</b>

7. Begin die antwoord van ELKE vraag op 'n NUWE bladsy, byvoorbeeld VRAAG 1 – nuwe bladsy, VRAAG 2 – nuwe bladsy, ensovoorts.
8. Jy mag 'n nieprogrammeerbare sakrekenaar gebruik.
9. Skryf netjies en leesbaar.

**AFDELING A (VERPLIGTEND)****VRAAG 1**

1.1 Verskeie opsies word as moontlike antwoorde op die volgende vrae gegee. Kies die antwoord en skryf slegs die letter (A–D) langs die vraagnommers (1.1.1 tot 1.1.5) in die ANTWOORDEBOEK neer, byvoorbeeld 1.1.6 D.

1.1.1 Die ... is 'n voorbeeld van hedendaagse wetgewing wat beskerming bied teen diskriminerende aanstellings in besigheidsbedrywighede.

- A Wet op Arbeidsverhoudinge (WAV), 1995 (Wet 66 van 1995)
- B Wet op Basiese Diensvoorwaardes (WBDV), 1997 (Wet 75 van 1997)
- C Wet op Gelyke Indiensneming (WGI), 1998 (Wet 55 van 1998)
- D Wysigingswet vir die Vergoeding vir Beroepsbeserings en Siektes (WVBS), 1997 (Wet 61 van 1997)

1.1.2 Paw Prints en Kos vir Troeteldiere is twee kleinhandelaars wat saamgevoeg is om een besigheid te word. Hierdie word 'n ... genoem.

- A samesmelting
- B oorname
- C verkryging
- D alliansie

1.1.3 Goedere kom Suid-Afrika vanaf China binne teen 'n prys wat goedkoper is as die normale waarde van die goedere. Dit staan as ... bekend.

- A globalisering
- B storting
- C ekonomiese misdaad
- D uitvoere

1.1.4 Die tipe verpakking waar koeldrankblikkies die vlae van alle lande het wat aan die Olimpiese Spele in Parys deelneem/meeding.

- A Spesialiteitsverpakking
- B Kaleidoskopiese verpakking
- C Verpakking vir dubbele gebruik
- D Kombinasie-verpakking

1.1.5 Die Menslike Hulpbronaktiwiteit waar 'n nuwe werknemer geplaas word waar hy/sy optimaal sal funksioneer en waarde toevoeg.

- A Werwing
- B Keuring
- C Plasing
- D Induksie

(5 x 2) (10)

- 1.2 Voltooi die volgende stellings deur die woord(e) in die lys hieronder te gebruik. Skryf slegs die woord(e) langs die vraagnommers (1.2.1 tot 1.2.5) in die ANTWOORDEBOEK neer.

demografie; markpenetrasie; uitsluiting; lading; sloerstaking;  
Werkloosheidsversekeringsfonds; psigografie; wins-opslag; roetebepaling;  
Vergoedingsfonds

- 1.2.1 'n Vorm van industriële aksie waar werkgewers nie die werknemers op die perseel toelaat gedurende 'n staking nie, word 'n ... genoem.
- 1.2.2 Tasco Vervaardigers bestudeer die houdings en voorkeure van hulle teikenmark. Hierdie is 'n voorbeeld van ...
- 1.2.3 Die ... prysbepaling is waar produkte teen 'n lae prys verkoop word om klante na nuwe produkte in die mark te trek.
- 1.2.4 Die produksieproses waar take aan die verantwoordelike werknemer gegee word, staan as ... bekend.
- 1.2.5 Dit is verpligtend vir Liozzi Bpk. om 1% van werknemers se salarisse aan die ... te betaal. (5 x 2) (10)

- 1.3 Kies 'n beskrywing in KOLOM B wat by 'n term in KOLOM A pas. Skryf slegs die letter (A–J) langs die vraagnommers (1.3.1 tot 1.3.5) in die ANTWOORDEBOEK neer, byvoorbeeld 1.3.6 K.

KOLOM A	KOLOM B
1.3.1 Visie	A hierdie is lae-prys goedere wat deur klante gekoop word sonder om te veel daaroor te dink
1.3.2 Mikro-lening	B identifiseer die mees geskikte kandidaat vir die vakante pos
1.3.3 Gehalteversekering	C toestaan van verbandlenings aan mense wat nie krediet by die bank kan kry nie
1.3.4 Uitsoekgoedere	D verwys na wat die besigheid in die langtermyn wil bereik
1.3.5 Werwing	E toestaan van klein lenings aan mense wat nie krediet by die bank kan kry nie
	F verwys na wat die besigheid lewer/produseer
	G identifiseer vakante poste om geskikte kandidate te trek
	H gehaltekontroles wat na die produksieproses uitgevoer word
	I hierdie is duur produkte en vereis tyd en inspanning om deur verbruikers gekoop te word
	J gehaltekontroles word gedurende en na die produksieproses gedoen

(5 x 2) (10)

**TOTAAL AFDELING A: 30**

**AFDELING B**

Beantwoord ENIGE TWEE vrae in hierdie afdeling.

**LET WEL:** Dui die VRAAGNOMMER van elke vraag wat jy kies, duidelik aan. Die antwoord op ELKE vraag moet op 'n NUWE bladsy begin, byvoorbeeld VRAAG 2 op 'n NUWE bladsy, VRAAG 3 op 'n NUWE bladsy.

**VRAAG 2: BESIGHEIDSOMGEWINGS**

- 2.1 Noem TWEE tipes besigheidsektore. (2)
- 2.2 Bespreek kortliks die voordele van netwerkvorming. (6)
- 2.3 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

**HAPPY STICKS (HS)**

Happy Sticks verkoop sporttoerusting teen redelike pryse. All Sports is 'n nuwe sportwinkel en is besig om baie gewild onder HS se klante te raak. Sommige van HS se werknemers is gereeld afwesig van werk. Happy Sticks se hoofverskaffer lewer soms die bestellings laat af.

- 2.3.1 Haal TWEE uitdagings van die markomgewing uit die scenario hierbo aan. (2)
- 2.3.2 Beveel maniere aan waarop besighede mededinging in die mark kan oorkom. (4)
- 2.4 Beskryf projekte wat die besighede as deel van hulle sosiale verantwoordelikheid kan onderneem. (6)
- 2.5 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

**GOOD SUPERMARK (GS)**

Good Supermark is 'n algemene handelaar in 'n plattelandse dorp in die Oos-Kaap. Hulle sukkel om werknemers te kry wat opgelei is om hulle take te verrig. Die meeste van die gemeenskaplede kan nie lees of skryf nie. Daar was 'n afname in hul winsgewendheid gedurende die afgelope jaar.

- 2.5.1 Identifiseer TWEE sosio-ekonomiese kwessies uit die scenario hierbo. (4)
- 2.5.2 Verduidelik die negatiewe impak van EEN van die sosio-ekonomiese kwessies in VRAAG 2.5.1 geïdentifiseer. (4)
- 2.6 Bespreek die volgende tipes invloedwerwing:
  - 2.6.1 Verskansing teen inflasie. (4)
  - 2.6.2 Beïnvloeding van toesighoudende liggaam/reguleerders. (4)
- 2.7 Stel maniere voor waarop besighede 'n direkte invloed op die omgewing kan hê. (4)

**[40]**

**VRAAG 3: BESIGHEIDSBEDRYWIGHED**

- 3.1 Noem TWEE aspekte wat gedurende produksiebeheer in ag geneem moet word. (2)
- 3.2 Beskryf kortliks die belangrikheid van prysbepaling. (4)
- 3.3 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

**AMAZING SNACKS (AS)**

Amazing Snacks (AS) is 'n spyseniersbesigheid wat borde eetgoed vir besigheidsfunksies verskaf. Die bestuur van AS gebruik 'n verkooppromosie-strategie om verkope te verhoog. AS doen persoonlike verkope van hul produkte om waarde vir hulle klante te verhoog. Die besigheid het 'n sterk handelsmerkherkenning rondom Gqeberha gevestig.

- 3.3.1 Haal TWEE komponente van die bemarkingskommunikasiebeleid in die scenario hierbo aan. (2)
- 3.3.2 Verduidelik die rol van openbare betrekkinge in publisiteit. (4)
- 3.4 Beveel voorkomende maatreëls aan wat besighede moet neem wanneer masjinerie hanteer word. (4)
- 3.5 Verduidelik Totale Gehaltebeheer (TGB) as deel van die gehaltebestuurstelsel. (4)
- 3.6 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

**TASKER SE MODES (TM)**

Tasker se Modes is 'n klerewinkel in Makhanda. Hulle het 'n advertensie op die besigheid se kennisgewingbord vir 'n nuwe sekretresse geplaas. TM het ook die betrekking in die plaaslike koerant geadverteer. TM bereken die salarisse van werknemers deur verskillende salarisvasstellingsmetodes te gebruik.

- 3.6.1 Identifiseer TWEE werwingsmetodes wat op TM in die scenario hierbo van toepassing is. Haal aan uit die scenario hierbo om jou antwoord te motiveer.

Gebruik die tabel hieronder as 'n GIDS om VRAAG 3.6.1 te beantwoord.

WERWINGSMETODES	MOTIVERINGS
1.	
2.	

(6)

- 3.6.2 Bespreek TWEE salarisvasstellingsmetodes. (6)
- 3.7 Verduidelik die doel van induksie. (4)
- 3.8 Adviseer besighede oor die vereistes van 'n goeie handelsmerk. (4)

**[40]**

**VRAAG 4: DIVERSE ONDERWERPE****BESIGHEIDSOMGEWINGS**

- 4.1 Noem enige VIER komponente van die makro-omgewing. (4)
- 4.2 Beskryf kortliks die redes waarom besighede van invloedwerwing gebruik maak. (4)
- 4.3 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

**WINNING WAYS (WW)**

Winning Ways is 'n konsultasiebesigheid wat besighede help om uitdagings in die besigheidsomgewings te oorkom. WW help besighede om saam te werk sodat hulle op die kundigheid van die ander een kan bou. Winning Ways help ook besighede om Korporatiewe Maatskaplike Verantwoordelikeprojekte te identifiseer waarby hulle betrokke kan raak.

- 4.3.1 Identifiseer uit die scenario hierbo die manier waarop besighede 'n magsverhouding kan vorm. (2)
- 4.3.2 Bespreek TWEE ander maniere waarop besighede magsverhoudings kan vorm. (6)
- 4.4 Adviseer besighede oor *inligtingsbestuur* as 'n manier om by uitdagings in die besigheidsomgewings aan te pas. (4)

**BESIGHEIDSBEDRYWIGHEDE**

- 4.5 Identifiseer die prysvasstellingstegniek in ELKEEN van die stellings hieronder:
- 4.5.1 Modegiere Bpk. het winterklere aan die einde van die winterseisoen teen lae pryse verkoop. (2)
- 4.5.2 Prestige Selfone verkoop hulle nuwe selfoonmodelle teen hoër pryse as gevolg van hul prestige waarde. (2)
- 4.6 Verduidelik die belangrikheid van produkontwikkeling. (6)
- 4.7 Bespreek die redes waarom vervaardigers verkies om van direkte verspreidingsmetodes gebruik te maak. (6)
- 4.8 Adviseer besighede oor die redes waarom hulle veiligheid in die werkplek moet bestuur. (4)

**[40]****TOTAAL AFDELING B: 80**



**AFDELING C**

Beantwoord enige EEN vraag in hierdie afdeling.

**LET WEL:** Dui die VRAAGNOMMER van die vraag wat jy kies duidelik aan. Die antwoord op die vraag moet op 'n NUWE bladsy begin, byvoorbeeld VRAAG 5 op 'n NUWE bladsy OF VRAAG 6 op 'n NUWE bladsy.

**VRAAG 5: BESIGHEIDSOMGEWINGS (SOSIO-EKONOMIESE KWESSIES)**

Vakbonde speel 'n belangrike rol om besighede by te staan in enige onwettige aktiwiteite in die werkplek. Roofkopiëring kan 'n negatiewe impak op besighede hê en moet aangemeld word om oplossings te vind. Die Wet op Arbeidsverhoudinge beskerm die regte van die werkgever en werknemer.

Skryf 'n opstel oor hededaagse sosio-ekonomiese kwessies waarby jy die volgende aspekte insluit:

- Beskryf kortliks die funksies van vakbonde.
- Verduidelik die negatiewe impak van roofkopiëring op besighede.
- Bespreek oplossings vir roofkopiëring.
- Adviseer besighede oor die doel van die Wet op Arbeidsverhoudinge.

**[40]****VRAAG 6: BESIGHEIDSBEDRYWIGHEDE (MENSLIKE HULPBRONNE)**

Die Menslike Hulpbron-bestuurder stel 'n posontleding op om die posbeskrywing en posspesifikasie te bepaal. Die keuringsprosedure word daarna geïmplementeer. Die onderhoudvoerder nooi voornemende kandidate vir onderhoude. Die suksesvolle kandidaat moet 'n indiensnemingskontrak teken.

Skryf 'n opstel oor Menslike Hulpbronne waarin jy die volgende aspekte insluit:

- Onderskei tussen 'n *posbeskrywing* en *posspesifikasie* as komponente van 'n werksontleding.
- Verduidelik die keuringsprosedure.
- Bespreek die rol van die onderhoudvoerder gedurende die onderhoud.
- Gee besighede raad oor die regsvereistes van 'n indiensnemingskontrak.

**[40]**

**TOTAAL AFDELING C: 40**  
**GROOTTOTAAL: 150**













